

UNIVERZITA PARDUBICE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA SOCIÁLNÍ A KULTURNÍ ANTROPOLOGIE

VNÍMÁNÍ NEW AGE PRAKTIK V KAŽDODENNÍM ŽIVOTĚ
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jan Kain

Vedoucí práce: Mgr. Libor Dušek, Ph.D.

Pardubice, 2025

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Jan Kain**
Osobní číslo: **H22016**
Studijní program: **B0314A250013 Sociální a kulturní antropologie**
Téma práce: **Vnímání New Age praktik v každodenním životě**
Zadávající katedra: **Katedra sociální a kulturní antropologie**

Zásady pro vypracování

Bakalářská práce se zabývá vnímáním prvků tzv. "New Age víry" v kontextu každodenního života, konkrétně jejich vztahem k náboženství a sekularitě. Zkoumá, zda lze New Age chápat jako sekulární fenomén, který nahrazuje tradiční náboženské systémy, nebo zda s nimi spíše koexistuje či je doplňuje. Identifikuje zdroje, ze kterých se lidé s New Age fenomény setkávají, a uvažuje o tom, do jaké míry tyto zdroje formují podobu konkrétních systémů novodobé víry. Výzkum se zaměřuje na vzorek respondentů z ČR, konkrétněji z Pardubického kraje a okolí, přičemž dbá na generační, genderovou i sociální pestrost. Data jsou získávána smysluplnou kombinací kvalitativních i kvantitativních přístupů a jsou následně analyzována skrze koncepty sekularizace a různá pojetí náboženství v antropologii a religionistice.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Bowie, F. 2008. *Antropologie náboženství*. Praha: Portál.

Bruce, S. 2002. *God is Dead. Secularization in the West*. Oxford: Basil Blackwell.

Hanegraaff, W. J. 1999. New Age Spiritualities as Secular Religion: a Historian's Perspective. *Social Compass* 2: 145-160. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/003776899046002004>.

Lužný, D., Z. Nešpor 2008. *Náboženství v menšině: religiozita a spiritualita v současné české společnosti*. Praha: Malvern.

Moravčíková, M. 2005. *New Age*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví.

Nešpor, Z. 2004. *Jaká víra? Současná česká religiozita/spiritualita v pohledu kvalitativní sociologie náboženství*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Podolecka, A. 2017. *New Age: religion, a religion or secular religion?*. 1. 160-170. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/351658717_AGNIESZKA_PODOLECKA_New_Age_religion_a_religion_or_s

Vrzal, M. 2011. *Kritika konceptu New Age: New Age jako spiritualita, nebo lidové náboženství?* Brno: Občanské sdružení Sacra. Dostupné z: https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/765772/mod_folder/content/0/Vrzal%202011_Kritika%20konceptu%20New%20Age.pdf?forcedownload=1

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Libor Dušek, Ph.D.

Katedra sociální a kulturní antropologie

Datum zadání bakalářské práce:

30. března 2024

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. března 2025

---

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.

děkan

Mgr. Milan Durňak, Ph.D.

vedoucí katedry

Prohlášení

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 15.6. 2025

Jan Kain v. r.

Je mi povinností poděkovat panu doktorovi Liborovi Duškovi za jeho cenné rady a pozitivní, trpělivý přístup, bez kterého by práce nevznikla.

ANOTACE

Práce se zabývá fenoménem novodobé spirituality spojené s proudem New Age v českém kontextu. Pomocí kvalitativních i kvantitativních metod zkoumá, jak jednotlivci vnímají víru, nadpřirozeno a spirituální praktiky mimo rámec tradičního náboženství. Analytická část interpretuje zjištění s využitím teorií sekularizace, náboženského trhu a kulturní individualizace spirituality. Práce se věnuje také otázce, do jaké míry lze o New Age hovořit jako o náboženství a jaké zdroje ovlivňují jejich spirituální orientaci.

KLÍČOVÁ SLOVA

New Age, spiritualita, náboženství, sekularizace

TITLE

Perception of New Age Practices in Everyday Life

ANNOTATION

The work deals with the phenomenon of modern spirituality associated with the New Age movement in the context of Czechia. Using qualitative and quantitative methods, it examines how individuals perceive faith, the supernatural, and spiritual practices outside the framework of traditional religion. The analytical part interprets the findings using the theories of secularization, the religious market, and the cultural individualization of spirituality. The thesis also addresses the question of to what extent New Age can be considered a religion and what sources influence their spiritual orientation.

KEYWORDS

New Age, spirituality, religion, secularisation

Obsah

Úvod	9
1. Metodologie.....	11
1.1. Výzkumné otázky	11
1.2. Výzkumný design a volba metod	11
1.3. Kvalitativní část: rozhovory a pozorování	11
1.4. Kvantitativní část: dotazníkové šetření.	12
1.5. Reflexe výzkumníka a etická východiska	12
2. Vymezení základních pojmů	14
2.1. Teoretické koncepty	14
2.1.1 Sekularizace	14
2.1.2 Nadpřirozeno, světský, sakrální.....	15
2.1.3 Náboženství	16
2.1.4 Spiritualita.....	17
2.1.5 New Age	17
2.2. Praktiky.....	18
2.2.1 Astrologie.....	19
2.2.2 Krystaly.....	19
2.2.3 Manifestace	20
2.2.4 Meditace a mindfulness	21
3. Kvalitativní část.....	22
3.1. A.....	22
3.2. H.....	23
3.3. J.....	25
3.4. N.....	26
4. Kvantitativní část.....	29
4.1. Astrologie	29

4.2. Manifestace.....	29
4.3. Krystaly a jejich léčivá síla.....	30
4.4. Meditace a mindfulness	30
4.5. Zdroje informací.....	30
4.6. Sebeidentifikace.....	31
4.7. Shrnutí a zhodnocení	31
5. Analýza.....	32
6. Závěr.....	35
6.1. Je New Age sekulární fenomén?	35
6.2. Je v relaci k náboženství spíše substitučního nebo komplementárního charakteru, kombinací?.....	35
6.3. Lze o osobách hlásících se k New Age hovořit jako o věřících?	35
6.4. V jaké vzájemné relaci jsou v rámci jejich osobního náhledu a prožitku víra a fenomény spjaté s New Age?	36
6.5. Jaká je škála zdrojů, ze kterých se lidé s novodobou spiritualitou setkávají? Jakého charakteru jsou tyto zdroje?.....	36
Použitá literatura.....	38
Bibliografie.....	38
Ostatní zdroje.....	39
Internetové zdroje	39
Seznam příloh	40

Úvod

V posledních letech jsem si ve svém okolí stále častěji všimal fenoménů, které se vymykají tradičním kategoriím náboženství či sekulárního životního stylu. Jsou to projevy, které se na první pohled nehlásí k žádnému konkrétnímu náboženství, a přesto v sobě nesou silný náboj víry, naděje, či smysluplnosti. Lidé kolem mě čtou své horoskopy, pracují s energiemi, používají prostředky k „čištění prostoru“, meditují, manifestují svá přání – a přitom by o sobě často neřekli, že jsou věřící. Mnozí z nich se dokonce výslovně identifikují jako ateisté, racionálně založení nebo „nevěřící v Boha“. Přesto nacházejí ve zmíněných praktikách určité naplnění, útěchu, orientaci nebo smysl.

Právě tato zvláštní kombinace zdánlivě protichůdných postojů mě zaujala natolik, že jsem se rozhodl věnovat jí bližší pozornost ve formě výzkumu. Zajímalo mě, co pro tyto lidi zmíněné praktiky znamenají. Považují je za duchovní, nebo čistě praktické? Vnímají je jako alternativu k náboženství, jeho náhradu, doplněk – nebo za něco zcela jiného? V neposlední řadě jsem si kladl i otázku, odkud k těmto fenoménům přicházejí – zda k nim směřují skrze osobní zkušenosti, doporučení přátel, knihy, nebo především skrze digitální média, která hrají v dnešním světě zcela nezastupitelnou roli při šíření informací i kulturních vzorců.

Osobně mě fascinuje právě nejasná hranice, která tyto jevy obklopuje. Nejsou zcela náboženské, ale ani zcela světské. Nejsou tradiční, ale ani zcela nové – mnohé z nich čerpají z dávných systémů víry, které jsou dnes reinterpretovány v moderním jazyce a přizpůsobeny současnému životnímu stylu. Nejsou institucionalizované, ale přesto se šíří ve výrazných vzorcích a vytvářejí komunity sdíleného zájmu a zkušenosti. Tato neurčitost a otevřenost dělá z daného tématu bohaté pole pro zkoumání.

Výzkum jsem pojal jako snahu pochopit, jak jednotlivci v současné společnosti přistupují k otázkám smyslu, víry, přesaznosti a identity v době, kdy tradiční náboženské struktury ztrácejí vliv a současně roste prostor pro nové, často velmi individualizované formy duchovního hledání. Nepřistupoval jsem k tématu jako někdo, kdo by sám tyto praktiky sdílel, ale spíše jako pozorovatel a posluchač – někdo, kdo si klade otázky a snaží se porozumět, nikoliv soudit. V práci chci nabídnout vhled do toho, jak tyto praktiky lidé prožívají, jak jim rozumějí, a jak je začleňují do svého života. Zda jim slouží jako nástroj pro zklidnění mysli, posílení kontroly nad životem, hledání smyslu – nebo možná všechno dohromady. A především: co nám to říká o podobě duchovního života v době, která se zároveň označuje za sekulární. Vzhledem k tomu, že některé zkoumané jevy mohou být různě subjektivně

intepretované, budou klíčové pojmy a mé zacházení s nimi podrobněji vysvětleny v první části práce, a to včetně samotného pojmu New Age.

1. Metodologie

1.1. Výzkumné otázky

Výzkum si klade za cíl analyzovat, jakým způsobem je novodobá spiritualita typu New Age vnímána a jakou roli hraje v současném českém sekulárním kontextu. Záměrem je pochopit nejen osobní význam těchto praktik pro jednotlivce, ale také to, jak je lidé zařazují do své světonázorové orientace.

Konkrétní formulace výzkumných otázek zní takto: Je New Age sekulární fenomén? Je v relaci k náboženství spíše substitučního nebo komplementárního charakteru, nebo se jedná o kombinaci? Lze o osobách hlásících se k New Age hovořit jako o věřících? V jaké vzájemné relaci jsou v rámci jejich osobního náhledu a prožitku víra a fenomény spjaté s New Age? Jaké jsou zdroje, ze kterých se lidé s novodobou spiritualitou setkávají? Jakého charakteru jsou tyto zdroje? Tyto otázky reflektují jak širší teoretickou debatu o povaze religiozity v sekularizované společnosti, tak potřebu prozkoumat konkrétní individuální zkušenosti s tímto fenoménem.

1.2. Výzkumný design a volba metod

Výzkum byl koncipován jako smíšený, tedy kombinující kvalitativní a kvantitativní přístup. Dle Creswella byla ve výzkumu použita strategie souběžné použití smíšených metod (concurrent mixed methods), kde výzkumník ve stejný čas sbírá obě formy dat a poté data integruje do celkových výsledků. Kvalitativní data pak přibližují proces (jak spiritualita vzniká dle aktérů) a kvantitativní data pak ukazují výsledky procesu (Creswell 2009: 31). Tento design byl zvolen z důvodu povahy zkoumaného fenoménu, který je charakteristický hlubokou subjektivní zkušeností (např. spiritualita, víra v energii, astrologie), ale zároveň lze v omezené míře kvantifikovat šíři a povahu jejich recepce v širším vzorku populace.

1.3. Kvalitativní část: rozhovory a pozorování

Kvalitativní část výzkumu byla realizována formou polostrukturovaných rozhovorů, které umožnily zkoumat subjektivní významy přisuzované konkrétním praktikám (např. práce s energiemi, reiki, astrologie, meditace) a jejich žité dopady na život informátorů. Celkem bylo uskutečněno pět rozhovorů s osobami z mého širšího sociálního okruhu. Vzorek byl vytvořen pomocí záměrného výběru, a to na základě předpokládané relevance informátorů k výzkumným otázkám. Rozhovory probíhaly v prostředí zvoleném samotnými účastníky – tři osobně, jeden online. Trvaly od 20 minut do jedné hodiny, byly nahrávány a následně

přepsány. Z těchto rozhovorů byly vypracovány tematické profily postojů k vybraným praktikám.

Zastoupení tvořily tři ženy a jeden muž, jejichž zkušenosti byly tematicky rozmanité. Rozhovory nebyly vedeny s cílem potvrdit hypotézy, ale otevřeně zachytit emické (vnitřní) pohledy respondentů. Všichni respondenti byli informováni o účelu výzkumu, souhlasili se záznamem a byla jim zaručena anonymita a právo kdykoliv výzkum ukončit. Součástí kvalitativního výzkumu bylo také nezúčastněné pozorování, které probíhalo v rámci běžných interakcí s některými informátory. Věnoval jsem pozornost způsobům, jakými do každodenního života pronikají spirituální nebo esoterické prvky (např. interpretace událostí pomocí astrologie, práce s krystaly, mluva o „energiích“). Tam, kde to bylo relevantní, byly tyto pozorované jevy reflektovány v analytické části práce.

1.4. Kvantitativní část: dotazníkové šetření.

Pro získání širšího obrazu o tom, jak jsou jednotlivé New Age praktiky vnímány, byl navržen online dotazník, který jsem šířil skrze sociální sítě (Instagram, přímé zprávy). Celkem dotazník vyplnilo 20 respondentů, což vzhledem k metodě šíření nepředstavuje reprezentativní vzorek, ale slouží k orientační ilustraci určitých vzorců vnímání.

Dotazník obsahoval 13 uzavřených i polootevřených otázek, rozdělených do dvou hlavních sekcí: otázky obecné, zaměřené na to, zda respondent praktiky zná, používá či považuje za smysluplné, a otázky upřesňující – pokud respondent uvedl, že se nějaké praxi věnuje, následoval dotaz na typ přínosu (sekulární vs. duchovní). Součástí dotazníku byly rovněž demografické otázky (věk, pohlaví) a otázky na zdroj informací o praxi (např. sociální sítě, knihy, blízcí). Struktura dotazníku je k nalezení v příloze práce.

1.5. Reflexe výzkumníka a etická východiska

Vzhledem k povaze tématu výzkumu je důležité vymezit vlastní pozicionalitu v relaci k duchovním i světským otázkám. To do značné míry zajišťuje moji důvěryhodnost při komunikaci s respondenty a též zapadá do správně uchopeného etického rámce bádání. Sám se identifikuji jako ateista a běžně nad světem přemýšlím z racionalistického a materialistického rámce. Vzhledem k této pozici považuji mnohé zkoumané praktiky (např. víru v energie, astrologii) za obtížně slučitelné s mým světovým názorem, často bych je hodnotil jako pseudovědecké či nepodložené.

Z těchto důvodů jsem zvolil přístup kulturního relativismu, který v antropologii vyžaduje interpretovat zkoumané jevy v jejich vlastním kulturním a významovém rámci (Novotná 2007: 142–144). Zároveň jsem se držel principu metodologického agnosticizmu, jak jej popisuje Ninian Smart, tedy suspendoval jsem jakékoliv ontologické soudy o pravdivosti náboženských výpovědí. Spiritualitu, víru nebo energii jsem analyzoval jako sociální fakta, jež mají pro informátory reálný význam, ačkoliv se nemusí shodovat s vědeckým diskurzem (Smart 1981: 55-56).

2. Vymezení základních pojmů

2.1. Teoretické koncepty

2.1.1 Sekularizace

V souvislosti s výzkumnými otázkami a předmětem cítím potřebu alespoň rámcově vymezit pojem sekularizace, jelikož právě její historický vývoj a důsledky tvoří pozadí, vůči němuž se nové formy víry a spirituality často formují.

Klasické pojetí sekularizace v sociologii náboženství ji popisuje jako postupný ústup náboženství z veřejného prostoru a jeho klesající vliv na jednotlivé oblasti společenského života. Jak shrnuje Bryan Wilson, sekularizace znamená „progressive autonomization of societal sectors from the domination of religious meaning and institutions“ – tedy proces, během něhož se jednotlivé společenské sektory (např. vzdělávání, právo, zdravotnictví či věda) emancipují od náboženské kontroly a začínají fungovat podle vlastních, ryze světských logik (Wilson 1982: 149 in Bruce 2002: 3). Tento proces je mnohvrstvý a má řadu konkrétních důsledků.

Wilson uvádí několik strukturálních projevů sekularizace: (1) přechod majetku náboženských institucí do rukou politických a občanských autorit, (2) přesun klíčových funkcí náboženství (např. vzdělávání, péče o nemocné) pod sekulární správu, (3) snižování objemu lidských zdrojů – času, energie i emocí – věnovaných nadpřirozeným otázkám, (4) nahrazování náboženských příkázání technicko-rationálními kritérii rozhodování, (5) úpadek mýtického a symbolického porozumění světu ve prospěch pozitivistického a faktického, (6) oddělení hodnotových/emotivních pozic od pozic kognitivních.

Steve Bruce, jeden z hlavních zastánců sekularizační teorie, tyto změny dále konkretizuje jako tři hlavní symptomy: (1) snižující se vliv náboženství na nenáboženské instituce jako je stát, ekonomika či školství; (2) úpadek sociální prestiže a autority náboženských institucí a rolí, (3) klesající počet lidí, kteří se účastní náboženských praktik, projevují víru nebo řídí svůj život náboženskými hodnotami (Bruce 2002: 3–4). Bruce zde upozorňuje na důležitý aspekt tohoto paradigmatu: model sekularizace pracuje s představou „klesající poptávky po náboženství“. Jinými slovy – v důsledku modernizace a kulturního posunu lidé o náboženství přestávají stát, a to se následně odráží ve všech oblastech společenského života.

Tento výklad se ovšem sešel s kritikou. Například Rodney Stark a Roger Finke nabízejí alternativní ekonomický model náboženství, který tvrdí, že lidé o náboženství zájem

neztratili, poptávka po náboženství je konstantní pouze dostupná „nabídka“ na náboženském trhu přestala být atraktivní. Změny v religiozitě tedy nejsou důsledkem úpadku duchovní potřeby, nýbrž neschopnosti náboženských institucí nabídnout produkty, které by odpovídaly kulturní a hodnotové změně (Stark & Finke: 86). Tento pohled je blízký i vývoji jevů označovaných jako New Age spiritualita, které částečně reagují právě na absenci flexibilní a osobní nabídky v rámci tradičních náboženských struktur. Oba tyto rámce využiji pro analýzu získaných dat.

2.1.2 Nadpřirozeno, světský, sakrální

Vzhledem k předmětu práce, kterým je střet světského, sekulárního chápání světa s projevem víry v nadpřirozeno, cítím, že je potřeba vymezit pojmy „nadpřirozeno“ a uvést tradiční chápání pojmů „posvátný“ a „světský“, více známých v pojetí klasických sociologů skrze dichotomii „sakrální“ a „profánní“. Toto rozlišení je jedním z nejstarších konceptů v religionistice.

Pojem nadpřirozeno chápu dle znění klasické definice formulované Christianem Wolffem, který nadpřirozeno chápe jako „to, co nepodléhá zákonům přírody, resp. co se jim vymyká“ (Wolff 1712 in Nakonečný 2017). Nabízí se zde možnost namítat, že zákony přírody jsou produktem dosavadního vědeckého poznání, a tedy co je nadpřirozené dnes, nemusí být nadpřirozené později, nicméně pro účely této práce je toto vymezení nadpřirozena dostačující, jelikož relevantní jsou pro mě jevy, ve kterých informátoři operují s praktikami, které jsou současnou vědou marginalizovány či zcela odmítány, přesto jsou informátory přijímány skrze víru.

Klasické vymezení pojmů posvátný a profánní podává Émile Durkheim ve své práci *The Elementary Forms of Religious Life*, kde tvrdí, že náboženství je především sociální fenomén, jehož hlavní funkcí je rozlišovat mezi tím, co je posvátné, a tím, co je běžné, světské. „Posvátné věci jsou ty, které jsou odděleny a zakázány [...] a které vzbuzují úctu, respekt nebo bázeň. Profánní věci jsou ty, které jsou součástí běžného každodenního života.“ (Durkheim 1961: 38–39)

Posvátno či sakrální je tedy širší než jen „vztahující se k nadpřirozenu“. Podle Durkheima je posvátné výsledkem kolektivní projekce hodnot společnosti: není to něco „přirozeně“ božského, ale spíše kulturně a společensky vytvořený konstrukt, který dané komunitě pomáhá strukturovat realitu. V tomto pojetí tedy posvátné nevychází z transcendentna, ale z kolektivní symbolické diferenciaci.

Tento posun jsem reflektoval i v návrhu svého dotazníku, kde jsem se záměrně ptal na vnímání přínosů jednotlivých praktik jak ve spirituálních či transcendentních, tak ve sekulárních či světských termínech (např. zklidnění, motivace, pocit smyslu, energetická rovnováha). Předpokládal jsem, že samotní respondenti nemusí používat pojmy jako „víra“ nebo „náboženství“, ale přesto mohou tyto jevy prožívat jako významově hluboké či existenciálně zakotvující.

2.1.3 Náboženství

Pojem náboženství je ve společenských vědách dlouhodobě předmětem diskusí a jeho univerzální definice je stále sporná. Pro účely této práce však využiji vymezení, která se opírají o klíčové autority v oboru a zároveň umožňují postihnout, proti čemu se moji informátoři ve svých výpovědích vymezují.

Steve Bruce chápe náboženství jako „soubor přesvědčení, činností a institucí, které jsou založeny na existenci entit schopných záměrného jednání (např. bohové), nebo na impersonálních silách či procesech s morálním cílem (např. karma), jež mohou nastavovat podmínky lidského života nebo do něj zasahovat“ (Bruce 2002: 2).

Podobně Clifford Geertz definuje náboženství jako „systém symbolů, který působí na city a motivace lidí tak, že vytváří silné, pronikavé a dlouhotrvající nálady a motivace, a to prostřednictvím formulací pojmového světového názoru, který je prezentován jako reálně existující“ (Geertz 1973: 90). Emile Durkheim pak nahlíží náboženství jako „sjednocený systém přesvědčení a praktik, vztahujících se k posvátným věcem“, který spojuje lidi do jedné morální komunity (Durkheim 1961: 62 in Hammond 1985: 4).

Z výpovědí mých informátorů však vyplývá, že jejich pojetí spirituality se ostře vymezuje vůči těmto klasickým formám institucionalizovaného náboženství. Náboženství je v jejich chápání spojováno s dogmaty, hierarchií, vnější autoritou, a především s omezením osobní svobody. V této práci tedy budu pracovat s pojmem náboženství především ve smyslu, jak jej vnímají samotní informátoři, tedy jako něco, co je vnější, organizované, autoritativní a dogmatické, často spojované s tradičními institucemi, vůči nimž se staví alternativní, individualizovaná spiritualita. Tato spiritualita se často označuje jako „něco vyššího“, „energie“, „vědomí“ nebo „vibrace“, a výrazně akcentuje osobní zkušenost namísto víry založené na autoritě textů nebo církve.

2.1.4 Spiritualita

Pojem spiritualita se v posledních desetiletích stal výrazným znakem proměny náboženské krajiny v západních sekulárních společnostech. Stále častěji je vyzdvihován jako alternativa k institucionalizovanému náboženství a spojen s fenoménem označovaným jako "spiritual but not religious". Tento autodefiniční výraz, hojně rozšířený především mezi mladšími generacemi, signalizuje odklon od tradičních církví a dogmat, ale zároveň neochotu zcela rezignovat na dimenzi posvátna, transcendentna, hlubšího smyslu.

Ve svém výzkumu zacházím s pojmem spiritualita primárně empiricky – jako s termínem, který respondenti používají k označení svých zkušeností, přesvědčení či praktik, jež jsou pro ně „duchovní“, ale zároveň odlišné od organizovaného náboženství. Tato spiritualita může zahrnovat víru v energie, práci s krystaly, meditaci, astrologii, víru v karmu, ale často není provázena pojmovým nebo teologickým rámcem. Knoblauch uvádí, že spiritualita se dá sociologicky chápat jako jev, který se odlišuje od náboženství skrz větší důraz na subjektivní zkušenosti „obyčejných“ lidí s transcendentí (Knoblauch 2008: 145). Užitečná pro tuto práci je také definice Vaughana, který spiritualitu chápe jako „subjektivní zkušenost s posvátnem“ (Vaughan 1991: 105 in Zinnbauer 1997: 550).

Pro potřeby této práce tedy chápu spiritualitu jako soubor představ a praktik, které se vztahují k transcendentní, skryté nebo „vyšší“ realitě, avšak nejsou zakotveny v náboženské instituci. Tento rámec mi umožňuje reflektovat, jakým způsobem respondenti vnímají „duchovno“ – ať už jako energii, vibrace, propojení s vesmírem, nebo vnitřní klid – aniž by se museli hlásit k náboženství.

2.1.5 New Age

Pojem New Age je předmětem velké diskuze a je nutno ho přiblížit, a to jak jeho původ, jeho specifický charakter a také moderní podobu. Historické pozadí fenoménu New Age bychom našli v druhé polovině 20. století. *Encyklopedie nových náboženství* od C. Partridge přisuzuje původ New Age ke vzniku humanistické psychologie Firtze Perlse, která dávala důraz na hodnotu bezprostřední autentické zkušenosti a učila holistickou povahu těla a mysli. Z něho se vyvinulo hnutí lidského potenciálu, které věřilo, že je v lidech velký nevyužitý potenciál, jehož rozvoj může přispět k většímu štěstí a pocitu naplnění, což prospěje celé společnosti. Tato myšlenka vedla k důrazu na to, aby osobní rozvoj nebyl nijak zvenku omezován, a tím vedla k většímu důrazu na důraznou individualitu jedince. Toto ve spojení s myšlenkami

amerických psychedelickým hnutím 60. let dalo ke vzniku podoby New Age, kterou autor popisuje jako „svébytnou spiritualizaci hnutí lidského potenciálu“. Samotný název New Age pochází z astrologické představy, že po dvou tisících letech končí věk Ryb a začíná nový věk Vodnáře. (Partridge 2004: 309-310). Tato historie dává důležité pozadí i dnešní podobě, ovšem je důležité podotknout, že samotní informátoři si této historie nebyli vědomi.

Pojem *New Age* proto v této práci používám jako pracovní a analytickou kategorii, která mi umožňuje uchopit určitý okruh praktik, diskurzů a přesvědčení, aniž by nutně implikovala existenci jednotného hnutí nebo jasně vymezené skupiny. Jedná se o exonymum – označení vytvořené mimo samotné prostředí praktikujících. Jak poznamenává Steven Sutcliffe, „nikdo, koho jsem v Edinburghu v 80. letech potkal, se nepředstavoval jako *New Ager*“, většina praktikujících se k New Age hnutí vědomě nehlásí (Sutcliffe 2003: 3). Lužný upozorňuje, že *New Age* nevytváří žádnou jednotnou instituci, nauku ani praxi – jde spíše o „sít' naprosto autonomních jedinců a skupin“, které sice nejsou organizovány, ale sdílejí jisté orientace a témata: spirituální individualismus, synkretismus, ekologické a holistické chápání světa, často s důrazem na „sebepoznání“, „vlastní cestu“ nebo osobní zkušenost (Lužný 1997: 89–100). V tomto smyslu používám *New Age* jako zjednodušený koncept, jenž mi pomáhá uchopit komplexní a různorodý soubor fenoménů, které nejsou církevně institucionalizované, ale přesto mají duchovní nebo spirituální povahu.

Přestože si tedy plně uvědomuji problematičnost této nálepky, volím její použití pro analytické účely, přičemž si zachovávám kritickou distanci vůči jejím významovým vágnostem. V textu tedy pojem *New Age* neoznačuje členství v organizovaném hnutí, ale soubor rozšířených (byť individuálně velmi různorodých) praktik a přesvědčení, které sdílejí společné kulturní rysy a reagují na podobné civilizační impulzy.

2.2. Praktiky

Vzhledem k zjednodušující a do určité míry nejasné povaze pojmu *New Age* chci také část textu věnovat konkrétním praktikám, na které jsem se rozhodl v kontextu práce zaměřit za účelem ospravedlnění jejich zařazení a k upevnění teoretického ukotvení. Praktiky zařadím do antropologického a religionistického rámce a tam, kde je to potřeba, uvedu, jak jim v práci rozumím a jak s nimi pracuji.

2.2.1 Astrologie

Astrologie bývá v současnosti vnímána jako součást širšího rámce tzv. populární spirituality nebo jako prvek New Age kultury, přičemž její užívání se často vyhýbá náboženskému označení a je prezentováno jako nástroj osobního růstu, sebereflexe či „vhledu do energie vesmíru“. Zároveň však astrologie předpokládá existenci neviditelných kauzalit, symbolických struktur či kosmického řádu, čímž se dotýká sféry nadpřirozena, i když v neteistické podobě.

Astrologie je dle Meltona definována jako „věštické umění, které používá pozici hvězd, slunce, měsíce a planet k předpovědi událostí na Zemi.“ Uvádí, že klasické pojetí astrologie bylo bráno jako forma náboženství a dávalo do popředí zmíněnou funkci predikce budoucnosti, zatímco v rámci New Age je spíše chápána v psychologizované podobě, přizpůsobené moderní sekulárnímu rámci, a její hlavní funkce je vymezování osobnosti jednotlivce, konkrétně skrze přisuzování silných a slabých stránek jedince, které ovlivní to, jak se jedinec vypořádává se životními nástrahami (Melton 1972: 272-273).

V mém výzkumu se astrologie objevuje jako rozšířený referenční rámec i mezi respondenty, kteří se sami označují za ateisty či vyjadřují odpor k náboženství. Ve svém dotazníku jsem astrologii rozdělil na dvě dimenze – víru v horoskopy a na víru v determinování osobnosti člověka skrze znamení, jelikož mají tyto beliefs jiné metafyzické implikace (předpovídání blízké budoucnosti vs. typologie člověka dle data narození). Její přítomnost v rozhovorech (např. výroky typu „měsíc má na mě vliv“, nebo „je retrográdní Merkur“) ukazuje, že astrologie plní funkci orientace, vysvětlení a subjektivní rezonance – podobně jako tradiční náboženské narativy, ale bez víry v Boha. Pro účely této práce tedy chápu astrologii jako součást současné spirituality: formálně sekulární, ale přitom spojenou s představou o neviditelných souvislostech mezi jednotlivcem a vesmírem. Její analýza pomáhá odhalit, jakým způsobem lidé propojují subjektivní zkušenost s vírou v „něco víc“ – mimo rámec vědy i náboženských institucí.

2.2.2 Krystaly

Krystalům, jako jsou například ametyst či černý turmalín, jsou v rámci New Age přisuzovány schopnosti pohlcovat, uschovávat a vydávat energie, čímž jsou z nich pomocníci při léčení a harmonizaci těla i mysli. Tento fenomén se staví do pozice praktické aplikace tzv. energetických představ, které nejsou založeny na vědecky ověřitelných faktech, ale na

symbolickém a zážitkovém významu. Krystaly tak fungují jako prostředek duchovní práce, která je často individualizovaná a oddělená od tradičních náboženských rámců.

New Age Almanac hovoří o krystalech jako o jednom z nejvíce charakteristických a identifikovatelných symbolů New Age hnutí. Jejich popularitu přisuzuje jejich inherentní hodnotě, která plyne z toho, že mohou být používány jako šperky či jiné dekorace, což usnadnilo jejich rozšíření, neboť příznivci New Age mohli krystaly vlastnit, nosit či darovat ostatním bez toho, aniž by zmiňovali okultní vlastnosti, které jsou krystalům v rámci hnutí přisuzovány. (Melton 1972: 287).

Krystaly zároveň ukazují, jak New Age eklekticismus umožňuje přijímat a reinterpretovat různé kulturní a náboženské prvky mimo jejich původní kontext (například prvky východních tradic či šamanismu), a přetvářet je do individuálních praktik. V mém výzkumu jsou krystaly vnímány jako praktická forma vyjádření víry v energii a harmonii, kterou respondenti často popisují jako prostředek k lepšímu zvládnání stresu, emocí či sebepoznání. Pro účely této práce tedy chápu krystaly jako symbol a nástroj současné spirituality, který kombinuje sekulární životní styl s vírou v neviditelné energetické síly, a tím představuje důležitý prvek v porozumění moderním formám „nadpřirozeného“ v sekulární době.

2.2.3 Manifestace

Manifestace, chápána jako schopnost přitáhnout do svého života určité události, stavy či objekty prostřednictvím myšlenek, emocí a vizualizací, představuje klíčový prvek v rámci spirituality hnutí New Age. Tato praxe, často označovaná jako „zákon přitažlivosti“ (law of attraction), je založena na přesvědčení, že mentální a emocionální nastavení jednotlivce může ovlivnit realitu a přivodit žádoucí změny v jeho životě.

Zařazení tématu manifestace do této práce je odůvodněno nejen jeho významem v rámci New Age spirituality, ale také jeho přítomností v každodenním životě lidí, kteří se s těmito praktikami setkávají. Manifestace má metafyzické implikace a silně subjektivní charakter, což z ní činí zajímavý fenomén pro studium současné religiozity a spirituality.

V posledních letech se navíc těší znovunabyté slávě, článek od The Guardian s podnázvem „*Inside the new age world of manifesting*“ uvádí, že v roce 2020 se o 600 % zvýšily vyhledávání termínu „manifesting“ na Googlu, na Instagramu čítá obsah hashtagů #manifest, #manifestation až na 15 milionů příspěvků (McGurk 2022).

2.2.4 *Meditace a mindfulness*

Meditace a mindfulness jsou dvojice fenoménů, které mi k tématu přišly specificky zajímavé kvůli své pozici na pomezí náboženské praxe a sekulární techniky praktikované za účelem získání světských benefitů. Definování meditace je složitý úkol pro široké spektrum akademiků, nicméně pro účel této práce dostačuje následující definice: „a family of self-regulation practices that focus on training attention and awareness in order to bring mental processes under greater voluntary control and thereby foster general mental well-being and development and/or specific capacities such as calm, clarity, and concentration“ (Walsh 2006: 228-229).

Tato definice poskytuje rámec, který může existovat v sekulárním prostředí, nicméně meditace je také součástí mnoha světových náboženství, konkrétně těch východních jako jsou buddhismus, taoismus či hinduismus. Zajímavostí je, že v roce 1977 proběhl v New Jersey soud, kde hnutí Transcendental Meditation usilovalo o to, aby se meditace učila ve školách, nicméně soud prohrálo, neboť rozsudek označil povahu hnutí a praxe za náboženskou, a tudíž vyučování by bylo v rozporu s ústavou USA (Scott 1978: 5-6 in Hammond 1985: 39).

Mindfulness je jev příbuzný a vychází z buddhistického konceptu *sati*, nicméně práce ho využívá spíše v opozici k více nábožensky či nadpřirozeně chápané meditaci. McMahan ve své práci *The Making of Buddhist Modernism* zmiňuje úspěch programu „Mindfulness-Based Stress Reduction“ psychologa Jona Kabat-Zinna, kde praxe jako kladení pozornosti na dech, tělesné prožitky, emoce a kognitivno jsou adaptovány z buddhistického kontextu, ale zbaveny náboženských prvků a místo toho jsou integrovány do psychoterapie za účelu redukování stresu, zvládnutí úzkosti a depresivních či posttraumatických poruch (McMahan 2008: 56-57).

Na praxe meditace a mindfulness tedy nahlížím následovně: na meditaci jako na kvazi-náboženský jev, který může být praktikován jak v rámci širší náboženské tradice, tak i v sekularizované podobě. Na meditaci zase na více sekulární jev, integrovaný do rámců věd jako je psychologie. V analýze se zaměřím na vnímání meditace informátory a také na to, jak do spirituálních rámců informátorů zapadá mindfulness.

3. Kvalitativní část

Nyní obrátím pozornost k jednotlivým hloubkovým rozhovorům, jejichž prostřednictvím představím informátory a informatorky a ke vztahu k tématu popíšu jejich zásadní myšlenky a přístupy, které tvoří jejich systém víry či tvoří podhoubí pro různé vykonávané spirituální praktiky.

3.1. A.

První rozhovor jsem provedl se svou kamarádkou, o které jsem věděl, že se New Age fenoménům aktivně věnuje. Započal jsem ho otázkou o astrologii, o které mi řekla, že se k ní dostala pár let zpátky přes sociální sítě, kde si všimla vtipů a memů o svádění věcí na “retrogradní Merkur”, ale časem se z humoru stal opravdový zájem. Horoskopy používá na denní bázi, používá je k rozhodování se, co má v daný den dělat. Konkrétním médiem, skrz které se s horoskopy setkává je aplikace CoStar, do které člověk vyplní své údaje, načež mu je vygenerován astrologický profil společně s doporučeními, čeho se v daný den zdržet a čemu naopak jít naproti. Poznatky z astrologie také uplatňuje v její víře ve vliv měsíce na náladu a osud člověka, kdy různé měsíční fáze společně s polohou měsíce vůči astrologickým souhvězdím ovlivňují člověka různými způsoby.

Věří v léčivou sílu krystalů, podotýká, že je nutné je nabíjet a nazývá je užitečnou pomůckou a nástrojem pro uchovávání energie. Sama jich pár u sebe nosila, potom, co nějaké dostala jako dárek od kamarádky. V tomto bodu rozhovoru kamarádka podotkla, že oba tyto prvky považuje za víru jako každou jinou, ale když už věří v něco, tak preferuje pozitivní věci, oproti modernímu ateismu, který se soustředí na to, co všechno není.

Tím jsme se dostali k manifestaci, kterou praktikuje v rámci holistického systému pozitivního myšlení. Věří, že pozitivní věci přitahují další pozitivní věci, a že to samé platí naopak, nejen na vesmírné, ale i lidské úrovni. Vyslovuje a zaznamenává své cíle v kladném jazyce, tedy co bude, ne co nebude. Během jídla se snaží myslet pouze na pozitivní věci, neboť se jedná o akt přijímání, tedy nepřijímá se pouze to, co člověk během jídla do sebe přijímá na fyzické úrovni, ale i na psychické.

O meditaci tvrdí, že má léčivé účinky, pomáhá se stresem, úzkostlivými myšlenkami a je obecně efektivním způsobem pro zbavování se negativity. Má zkušenosti s různými meditačními technikami, například s aktivním poslechem specifických tónů či ambientních melodií, nebo představování si, že se tělo jedince rozsypává odshora dolů za účelem uvolnění tělesného napětí. Zmiňuje se také o dobré zkušenosti s vedenou meditací na všechny čakry.

Dodává, že pokud se v rámci meditace používají i krystaly, tak je její efekt silnější. Kladného účinku se dá docílit také skrze mindfulness, který může být praktikován při jakékoliv soustředěné činnosti, například při mytí nádobí.

Ke konci rozhovoru jsem položil otázku, zda se považuje za věřící, spirituální, nebo jak by obecně svá přesvědčení nazvala. Odpověděla, že považuje všechna náboženství za v podstatě stejná v jejich základních hodnotách, ovšem bývají překroucena kvůli chamtivosti a šíření strachu. Nejvíce by se přikláněla k buddhismu, s tím, že k němu přistupuje ho jako filozofii, ze které si prvky bere některé prvky k formování svého světového názoru, podobnou roli pro ni plní i antická stoická filozofie. Věří v jednotnou podstatu všeho živého a považuje užívání psychedelik za legitimní způsob spirituálního rozvoje. Slovní spojení New Age nikdy neslyšela.

3.2. H.

Druhý rozhovor jsem provedl s mým příbuzným, z anonymizačních důvodů jej nazvu mužem okolo čtyřiceti let, o kterém jsem věděl, že má zájem v léčení skrze krystaly, což ve mě vzbudilo zájem pochopit jeho celkový systém víry. Ze všeho nejdříve jsem se zeptal na to, s jakou vírou se identifikuje, načež odpověděl, že věří „v něco vyššího“, ale odmítá organizované náboženství.

Popsal mi jeho vztah s krystaly, které používá jako nástroj pro zbavování se negativních pocitů. O jejich účincích nepochybuje, nosí je u sebe každodenně už více než deset let a má je i například v blízkosti své postele. I v nedávné době se mu dostává důkazů o jejich funkci, tvrdil, že měl nedávno období, kdy u sebe krystaly nenosil, a následkem toho se více podléhal stresu a více klel, což pro něj není běžné. Ovšem potom, co krystaly opět začal nosit po kapsách, již tyto negativa nevnímal a popisoval, že se opětovněm nasazení krystalů cítil jako teenager.

Tento fakt přisuzuje tomu, že upřednostňuje takzvané „uzemňovací kameny“. Různé krystaly mají různé funkce, některé mohou pocity z člověka brát, některé zase některé pocity posilují, zde se jedná o tu první variantu. Tímto termínem se začal vybarvovat nejvíce charakteristický prvek tohoto informátora, a tím je vědecký výklad tohoto jevu hraničícího s nadpřirozenem. Síly krystalů si vysvětluje skrz dlouhý geologický proces tvorby krystalů, přičemž se za dobu nutnou pro jeho vytvoření do krystalu nastřádá velmi velké množství

energie. Zmiňuje také, že některé krystaly slouží ke spojení s anděly, což čerpá z knihy *The Crystal Bible*¹, kterou mi doporučil jako základní zdroj bádání o krystalech.

Základem jeho chápání krystalů je víra v to, že krystaly pracují s energiemi, které mohou být v člověku či v prostoru kolem něj. Uzemňovací kameny tedy na sebe přebírají negativní energii způsobující špatné nálady a jiné psychické prožitky. Mají ovšem omezenou kapacitu, která jde poznat skrz obtěžkání krystalu v ruce, neboť krystal naplněný energií se jeví jako těžší, zatížený. Pokud se kámen přeplní, může prasknout a tím pádem vypustit negativní energie v něj uschované, v takovém případě je lepší ho pohřbit do země. Aby se tomuto předešlo, je nutné krystal čistit měsíčním či slunečním světlem, nebo také pomocí buddhistické „zpívající misky“, neboli nástroje, který vydává silný rezonující tón, kterému jsou v různých spirituálních tradicích připisovány léčivé schopnosti.

Léčivý charakter rezonance zpívající misky se pak váže k holistickému chápání světa, ať už skrze víru v již zmíněné energie, jindy zase nazývané jako „vibrace“. Tyto energie ovládají jak vnitřní nastavení jedince, tak i prostor. Každý kámen má určitou frekvenci, na které vibruje, a to samé platí o živých tvorech. Empiricky je toto zažíváno například při prvním uchopení krystalu do ruky, kdy informátor popisuje, že pociťuje proud energie připomínající elektrický výboj. Rezonanci misky je pak prisuzována síla uklidnit člověka, posílit meditační prožitek či vyčistit krystal od negativní energie.

Pokud se tato energie nachází v prostoru, jako například v jedné z místností domu, může způsobovat, že lidé v ní mají noční můry nebo v ní může docházet k paranormálním jevům. K zaplnění místnosti negativní energií může dojít například potom, co se v ní odehraje tragická událost. Proti takovému znečištění se bojuje pomocí lapačů snů, závěsného amuletu umístěného nad postel, či pomocí aromaterapeutických zařízení, jako jsou vonné tyčky či různé rostlinné přípravky, mezi zmíněnými se vyskytly šalvěj, kadidlo, dřevo peruánského stromu zvané Palo Santo nebo pryskyřici zvanou dračí krev.

Purifikační efekt kouře je dle informátora prisuzován schopnosti aromaterapeutik ovlivňovat polaritu energie, tyto změny se dějí na úrovni aniontů a kationtů. Vnímání těchto prvků známých ze světových lidových náboženství je tedy ovlivněno i moderní vědou. Přesto zde východní myšlení a náboženské praktiky hrají zásadnější roli.

Nedílnou součástí jeho světového názoru je víra v čakry, či energetická centra v těle. Tvrdí, že každá čakra může být „zablokovaná“, a popisuje i to, jak se čakry

---

¹ Hall, J. 2009. *The Crystal Bible*. Londýn: Octopus Publishing Group.

mohou točit dvěma směry. Vyvážený stav čakr je podle něj zásadní pro fyzické i duševní zdraví. Tělo lze ovlivnit skrze psychiku a naopak – „přes mysl si člověk léčí tělo“. Tento holistický přístup k tělu se u něj silně projevuje, včetně pozitivního vztahu k tradiční čínské medicíně.

S čakrovou teorií se dostává díky ke zkušenosti s holistickým salómem, který navštěvuje. Zmiňoval například, že do něj šel s bolestí ramene, ale místo klasické masáže absolvoval holistickou masáž, jejímž cílem bylo vyrovnaní energií skrze práci s čakrami a aromaterapií.

Jako první setkání s východními praktikami označuje návštěvu čajovny, kde se poprvé setkal s vonnými tyčkami a orientální estetikou. V té době zároveň začal navštěvovat obchod, který původně fungoval jako trafika, ale postupně začal nabízet i esoterické pomůcky jako krystaly, vykuřovadla či knihy. Zásadní roli v jeho rozvoji sehrál vztah s reiki léčitelkou, která měla „zakázky“ od lidí s rakovinou a provozovala reiki jako zaměstnání. Od ní se naučil mnoho praktických aspektů spirituality, včetně meditace, práce s krystaly a dechu. Kromě toho roli důležitého zdroje připisuje i psychedelickým látkám, jmenovitě LSD, lysohlávkám a DMT. O nich tvrdí, že skrz transcendentální zážitky mu poskytly zkušenosti, po kterých vidí svět více spirituálně.

3.3. J.

Informátorka je mladá žena z městského prostředí, která zareagovala na sdílení mého dotazníku ke kvalitativní části práce krátkým online rozhovorem, ve kterém mi popsala svůj nově nabytý spirituální život. Ačkoliv se sama nehlásí k žádnému konkrétnímu náboženství, její duchovní přesvědčení se skládá z několika vzájemně propojených prvků. Jedním z nich je astrologie, ve kterou „jakýmsi způsobem věří“, ale podotýká, že se nedostala k složitějším astrologickým konceptům jako jsou domy. Dříve jí tyto takzvané New Age jevy příliš nezajímaly, za zlomový bod ve svém životě považuje zkušenost s psychoaktivní látkou – ketaminem, který jí přivedl ke spirituální praxi a k uvědomění si role konceptů jako jsou „vibrace, frekvence a duchovní zákony“. Od té doby vidí svět velmi holistickým způsobem a věnuje se spirituální praxi metodami jako jsou manifestace, meditace a mindfulness. Mindfulness praktikuje v každém okamžiku jako metodu zůstávání v kontaktu s jednotnou povahou vesmíru a stejný efekt přisuzuje i praxi meditace. Za zdroje jejího spirituálního systému uvádí vedle psychedelického prožitku také sociální síť a knihu od Penney Peirce

„*Frekvence: Síla osobních vibrací*“², kterou v našem rozhovoru přirovnala k její osobní „Bibli“.

3.4. N.

Poslední rozhovor jsem provedl se svou blízkou kamarádkou. Ve věku 21 let je nejmladší ze všech informátorů. Na otázku postoje k náboženství a k sebeoznačení uvedla, že věří v „něco“, konkrétněji že „něco někde je“, ale explicitně odmítla organizované náboženství. Tento odpor byl posílen nedávnou špatnou zkušeností, kdy se setkala s mladou křesťankou a dostala se s ní do potyčky, poté co přišla řeč na energetické chápání světa. Křesťanka toto rozporovala tím, že nic jako energie neexistuje, existuje jen Bůh, což se mé kamarádce přičilo. Sama sebe by i proto označila jako spirituální, věří v celistvou podstatu světa. Její pohled je ovlivněn zkušeností s psychologií a psychiatrií a s psychickými stavy, které jí k praktikantům těchto disciplín dovedly. Léčí se s úzkostnou a panickou poruchou, dříve navštěvovala psychiatricku, ovšem skrz špatné zkušenosti s některými medikacemi se jí tato disciplína odcizila.

S těmito problémy se nyní vypořádává skrz psychoterapii a vlastní výzkum ve spirituálních praktikách. Tato kombinace ji dovedla k víře v psychosomaticnost – při psychickém stavu úzkosti zažívala fyzické vjemy jako jsou bolesti břicha, hledala tedy způsoby léčby, které pokryjí obě tyto fronty. Terapeutka ji přivedla k určité podobě mindfulness, skrz ranní rutiny soustředěné na pravidelnost, tedy vyžadující soustředěnost a podnikání vědomých kroků, a také zapojení dechových cvičení. To jí v kombinaci s vlastním výzkumem taoistické literatury přineslo umění meditace, jejíž schopnost zahánět úzkostlivé a panické stavy si velmi chválí. Meditaci podporuje muzikoterapií, respektive poslechem určitých frekvencí, kterým přisuzuje také schopnost ničit blokace v čakrách.

Víra v čakry je jedním z ústředních pilířů jejího spirituálního systému. Věřící, že čakry mohou být blokovány a že se otáčejí dvěma směry. Blok v určité čakře se podle ní projevuje zdravotním problémem v dané tělesné oblasti, například vztahové problémy mohou způsobit potíže s reprodukčním či močovým ústrojím. Sama vlastní sadu svíček určených k ovlivňování čaker, používá je při meditaci či relaxaci. Toto propojení těla a duše má pak přesah do celkového vidění světa, kdy si svým myšlením a psychickými prožitky přitahujeme nejen zdravotní problémy, ale konkrétní události.

---

² Peirce, P. 2017. *Frekvence: Moc osobních vibrací*. Praha: Omega.

Toto přitahování má pak širší implikace, které se zhmotňují v jejím pojetí funkce manifestačních a vizualizačních technik. Pokud si člověk něco přeje, může to získat pomocí vizualizační techniky manifestace, kdy si vytouženou zkušenost představuje a u toho vyslovuje v přítomném čase, že tuto skutečnost opravdu prožívá, například pokud si jedinec přeje být bohatý, vizualizuje si svůj život za bohatství a vyslovuje „Jsem bohatý.“ Podotýká, že sama někdy pochybuje o efektivitě takové činnosti, neboť zná takové, co věří v Boha a vyšší síly, a i přesto zažívají trápení, nicméně explicitní stanovování svého směru používá jako formu domluvy se sebou samotnou, a tak bez ohledu na pravdivost metafyzických vlastností manifestace jí tato praktika pomáhá v seberozvoji.

V jejím uvažování má zásadní roli také astrologie. Věří na základní charakteristiky znamení a jejich vliv na osobnost, přičemž důležitý je pro ni i ascendent a descendent. Popisuje, že ascendent ovlivňuje to, jak se cítí v dobrých chvílích, zatímco descendent určuje, jak reaguje, když je jí špatně. Ona sama je ascendentem panna, což podle ní vysvětluje její sklony k pořádku a organizovanosti, a descendentem štír, který přispívá k jejímu emočnímu zahlcení v náročných situacích.

Krystaly v jejím životě zaujímají významné místo, přistupuje k nim s bezvýhradnou vírou, jako k faktickým nástrojům ovlivňování reality. V den rozhovoru byl úplněk, a tak mi ukázala své krystaly uschované v nádobě se solí, což v kombinaci s vystavováním nádoby měsíčnímu světlu představuje metodu čištění krystalů. V ten samý den si připravuje také tzv. měsíční vodu na jednoduchý rituál: nalije vodu do sklenice, a vysloví nad ní přání v přítomném čase, a nechá ji přes noc pod měsíčním světlem, aby nasála jeho energii. Ráno ji vypije s vírou, že přání se tak zhmotní. Zná základní typologii krystalů, některé nabíjí sluncem, jiné měsíčním světlem nebo vodou; některé energii pohlcují, jiné ji vyzařují. Věří, že je potřeba být při jejich kombinaci opatrný, černý turmalín by se například neměl používat s růžením kvůli jejich opačným funkcím. Tyto informace čerpá z příruček dodávaných ke krystalům, ale také z podcastů a esoterických zdrojů na internetu.

Dále se učí pracovat s tarotem, výklad karet si zkouší sama doma s pomocí online návodů. Zajímavý moment nastal, když mi sdělila, že pro výklad začala využívat umělou inteligenci, kterou si chválí za komplexnost poskytnutých výkladů a za přínosnou pomoc při vzdělávání se v samostatných výkladech. Domácí rituály doplňuje aromaterapií – pálí Palo Santo, vonné tyčky a používá éterické oleje, které si maže za uši při zažívání úzkosti.

Své poznání čerpá především z internetu, podcastů, sociálních sítí a osobností zaměřených na ezoteriku či seberozvoj. Zmiňuje vliv self-help a ezoterických autorů na

sociálních sítích, jako je Robin Veselý a jeho podcast Tělo & Duše³ či skupina bylinkářů a cestovatelů Tripaři na stopu⁴, jejichž psychedelický zájezd absolvovala. Z knih zabývajících se spiritualitou četla *Tajemství zlatého květu*⁵, které ji inspirovalo k hlubšímu zájmu o taoismus a východní filozofie.

---

³ Robin Veselý – Tělo & Duše Podcast. <https://www.youtube.com/@robinvesely>

⁴ Tripaři Na Stopu. <https://www.youtube.com/@TripariNaStopu>

⁵ Cleary, T. J. Žlábková 2008. *Tajemství zlatého květu*. Praha: Pragma.

4. Kvantitativní část

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 29 respondentů, z toho 8 mužů a 20 žen. Jeden respondent neuvedl své pohlaví.

4.1. Astrologie

Víra v astrologii se objevila u naprosté většiny účastníků – 26 z 29 respondentů věřilo alespoň v některý její aspekt. Konkrétně 18 osob vyjádřilo důvěru ve vliv astrologických znamení, 2 respondenti věřili pouze v horoskopy a dalších 6 věřilo v obojí. U 22 z těchto 26 osob víra v astrologii korelovala také s vírou v manifestaci, což naznačuje určitou hodnotovou a ideovou propojenost těchto dvou oblastí.

Z hlediska sekulárních přínosů uvedlo 16 respondentů, že astrologie pro ně představuje především formu zábavy, například prostřednictvím sdílení horoskopů s přáteli nebo sledováním astrologických memů na sociálních sítích. U 15 osob byla astrologie prostředkem k lepšímu porozumění sobě a svým vlastnostem, a 10 respondentům pomáhala orientovat se v mezilidských vztazích. Osm osob ji využívalo i jako nástroj při rozhodování.

Duchovní přínos astrologie byl reprezentován jedinou nabízenou volbou: „Přináší mi pocit propojení se světem a jeho cykly (např. pohyby planet, lunární fáze).“ Tuto odpověď zvolilo 10 osob, přičemž 8 z nich zároveň uvedlo i světské výhody. Pouze 2 respondenti vnímali astrologii výhradně jako duchovní praxi.

4.2. Manifestace

Víru v manifestaci vyjádřilo 23 respondentů. Z nich 15 vnímalo jak duchovní, tak sekulární přínosy této praxe. Šest osob uvedlo pouze sekulární přínosy, zatímco dva respondenti deklarovali výlučně duchovní přínos. Mezi sekulárními funkcemi byla nejčastěji zmiňována motivace k dosažení cílů (16 osob). Osm respondentů popsalo manifestaci jako nástroj pro usměrnění energie a plánování, a 13 respondentů zdůraznilo, že jim pomáhá pocítovat větší kontrolu a záměrnost ve vlastním životě. Z duchovního hlediska 11 respondentů chápalo manifestaci jako prostředek duchovního růstu a 13 osob vnímalo, že skrze ni zažívají propojení s něčím větším, než jsou oni sami.

4.3. Krystaly a jejich léčivá síla

V léčivou nebo spirituální sílu krystalů věřilo 16 respondentů. Tato víra stoprocentně korelovala s vírou v manifestaci, což potvrzuje jejich časté spojení v rámci širšího systému New Age praktik.

Přestože oblast krystalů byla dominována duchovními funkcemi, některé sekulární přínosy byly rovněž uvedeny. Sedm respondentů vnímalo, že jim krystaly pomáhají snižovat stres, pět zaznamenalo pozitivní dopad na fyzické zdraví a osm respondentů uvedlo, že jim poskytují psychologickou oporu v náročných obdobích. Tyto přínosy ale většinou nepůsobily zcela odděleně od duchovního rámce.

Na duchovní úrovni deset respondentů uvedlo, že jim krystaly pomáhají cítit se více spojeni s přírodou a Zemí. Osm osob zmínilo harmonizaci čakr nebo energetických polí a devět zaznamenalo ochranu před negativními vlivy.

Identifikačně se devět respondentů označilo za spirituální, tři uvedli, že se s žádným nabízeným označením neztotožňují, dva se považovali za ateisty a jeden za pohana.

4.4. Meditace a mindfulness

Meditaci nebo mindfulness prakticovalo celkem 15 respondentů. Čtyři osoby se věnovaly výhradně mindfulness a všechny uvedly pouze světské přínosy. Šest respondentů praktikujících jen meditaci zažívalo buď světské, nebo kombinované účinky. Čtyři osoby praktikující obě formy uvedly kombinaci světských i duchovních přínosů.

Na sekulární rovině bylo nejčastěji uváděno snížení stresu (10 respondentů), zlepšení soustředění (7), fyzické benefity (4) a také experimentální charakter praxe (6). To ukazuje, že tyto techniky mohou být vnímány nejen jako prostředek rozvoje, ale i jako forma zkoumání vlastních limitů a možností.

Z duchovního hlediska 5 osob popsalo svou praxi jako zdroj duchovního růstu a 6 zaznamenalo napojení na energii nebo vyšší síly.

Co se týče identity respondentů praktikujících meditaci a mindfulness, devět respondentů se označilo za spirituální, čtyři odpověděli, že se s žádným pojmem neztotožňují, a jeden se identifikoval jako ateista.

4.5. Zdroje informací

Většina respondentů uvedla, že se s prvky New Age setkávají primárně prostřednictvím sociálních sítí – tuto odpověď zvolilo 22 osob. Druhým nejčastějším zdrojem byli přátelé a rodina (16 odpovědí). Dále následovaly knihy a časopisy (8 odpovědí), stejně jako online fóra

a komunity (rovněž 8 odpovědí). Sedm osob uvedlo jako hlavní zdroj média, jako je televize a rádio. Kurzy a workshopy byly uvedeny čtyřikrát a jeden respondent se s jevy neseťkává vůbec.

4.6. Sebeidentifikace

Nejčastěji se respondenti obecně identifikovali jako spirituální (13 osob), přičemž všichni tito respondenti zároveň věřili v astrologii. Sedm osob se označilo za ateisty – zajímavostí je, že jeden z nich navzdory tomuto označení věřil v manifestaci a astrologii a praktikoval mindfulness. Čtyři respondenti nevybrali žádný z nabízených pojmů a zároveň neuvedli jiný – všichni ale sdíleli víru v manifestaci. Tři respondenti byli křesťané, z nichž žádný nevěřil v léčivou sílu krystalů. Jeden respondent se označil za pohana.

4.7. Shrnutí a zhodnocení

Napříč jednotlivými oblastmi výzkumu je patrná určitá dynamika mezi sekulárními a duchovními motivacemi. V praxi jako je astrologie a manifestace se tyto roviny často prolínají, většina respondentů je nevnímá výlučně jako náboženské nebo duchovní, ale integruje je do každodenního života, kde fungují jako nástroje sebepoznání, motivace a orientace. U krystalů a meditace je poměr duchovních a sekulárních přínosů rovnoměrnější, ačkoliv u krystalů převažuje duchovní rámec, zatímco u meditace je více rozvinutý přístup sekulární. Mindfulness bylo výhradně světské, což odpovídá jeho popularizaci v psychologii a osobním rozvoji.

5. Analýza

K analýze dat využiji několika přístupů, které umožňují porozumět současným projevům spirituality mimo tradiční náboženské instituce. Prvních z nich budou teorie sekularizace, včetně toho, jak si jednotliví autoři různě vykládají konkrétní příčiny a následky sekularizačního procesu. Prvním klíčovým teoretikem je Steve Bruce a jeho myšlenky z díla *God Is Dead*. V tomto díle si Bruce sekularizaci vysvětluje jako výsledek industrializace a modernizace společnosti. Skrze uvolňování poměrů, které pomohlo k podobě modernity, skrz vzestup rovnostářství a liberální demokracie slábne vliv náboženských institucí a také náboženského způsobu uvažování. (Bruce 2002: 2). Jako příklad uvádí moderní pracoviště, v kontextu zaměstnání se klade důraz na racionalitu, pragmatičnost a univerzálnost; chováme se ke každému zákazníkovi stejně, a tak emocionalita a jiné silné sebevyjádření se přesouvá do soukromého života (Bruce 2002: 8). Tento rámec společně se vzestupem vědy jako hlavního prostředku pro vysvětlování světa tvoří sociologicko-psychologický kontext, ve kterém organizované náboženství má čím dál menší místo v životech lidí.

V opozici používám také rámce formulované dvojicí Stark a Finke, kteří hovoří o náboženském trhu, kde sekularizace není nutně vysvětlena racionalizací společnosti do bodu, kdy náboženství do nového epistemologického rámce nezapadá, namísto toho autoři tvrdí, že po náboženství je konstantní poptávka v jakémkoliv historickém období, nicméně v moderní době náboženský trh nenabízí takové možnosti, které by byly pro masy atraktivní (Stark & Finke: 86). S tím souhlasí Phillip Hammond, který tvrdí, že věřit v to, že ústup náboženství naznačuje ústup sakrálna, by bylo jako věřit, že ústup svatby implikuje ústup lásky. Základní emoce vedoucí k náboženskému chování jsou tedy stále v moderní společnosti přítomny (Hammond 1985: 3). Podobně uvažuje Eliade, který tvrdí, že sekulární člověk nemůže utéci jeho svázanosti k náboženskému uvažování. Jeho identita je formována v opozici k náboženským systémům, a ačkoliv se snaží očistit od pověr jeho předků, stále s ním něj zůstává velké množství maskovaných mýtů a degenerovaných rituálů (Eliade 1994: 204-205).

Charles Taylor tento rámec doplňuje tím, že upozorňuje na zesilující roli jednotlivce ve společnosti, což má přesah i k rozvoji novodobé spirituality. Taylor v knize *A Secular Age* tvrdí, že 20. století charakterizuje růst kultury „autenticity“, ovlivněné romantistickým expresivismem 19. století, který tvrdí, že každý má svůj způsob, jak vyjádřit svou lidskost, bez nutnosti se podřizovat externím modelům vyžadovaných různými autoritami. (Taylor

2009: 475). Události 60. let tyto myšlenky dostaly do popředí sociálního diskurzu a zformovaly tak kult jednotlivce, jehož kulturní pozadí Taylor nazývá „expresivním individualismem“, který shrnuje pomocí citace řečníka na New Age festivalu: „Přijmi pouze to, co zní pravdivě tvému vnitřnímu Já.“ V tomto kontextu Taylor soudí, že pro mnoho lidí v dnešní době není konformita externí autoritě kompatibilní se současnou představou spirituálního života. (Taylor 2009: 489). S tímto náhledem souhlasí Paul Heelas a Linda Woodhead v jejich společném díle *The Spiritual Revolution*, kde rozlišují mezi náboženstvím a spiritualitou tím, že náboženství (life-as) je chápáno jako hledání pravdy „out there“, tedy mimo náš svět a za předpokladu, že se pravda vztahuje ke konkrétním externím rámcům, jako jsou svaté texty a dogmata, zatímco spiritualita (subjective-life) se soustředí na kultivaci a sakralizaci unikátnosti subjektivního života jedince. Teorie spirituální revoluce předpokládá, že formy „life-as“ jsou na ústupu, zatímco „subjective-life“ formy posvátna nabývají na popularitě (Heelas & Woodhead 2005: 6). Toto odpovídá tomu, že respondenti v rozhovorech se přímo vymezovali proti organizovanému náboženství, nicméně přijímali nálepku „spirituální“. Dva výše zmíněné rámce tedy dávají dohromady myšlenku, že lidé stále přitahují jevy, které pracují se sakrálnem a transcendencí, nicméně mimo rámec organizovaných náboženství, nově nabytý kult jednotlivce tuto víru přetváří do podoby subjektivních eklektických systémů.

Dále navazuji na interpretaci Woutera Hanegraaffa, který chápe New Age jako formu sekularizovaného esoterismu, tedy přístup, který sice čerpá z esoterických tradic (např. hermetismus, theosofie), ale přetváří je do podoby přístupné v sekulárním, postmoderním kontextu. Hanegraaff zdůrazňuje, že se New Age vyznačuje důrazem na osobní zkušenost, holistické pojetí reality a kritiku moderní kultury, přičemž tradiční esoterické nauky jsou reinterpretovány skrze jazyk psychologie, evoluční teorie nebo kvazi-vědeckých představ (Hanegraaff 1996: 519). Toto pojetí slouží k uchopení jevů jako je například interpretace aromaterapie informátorem H., který aromaterapeutickým nástrojům přisuzuje schopnost ovládat „energie“, ovšem tento efekt je vysvětlován pomocí „kationtů a aniontů“, tudíž dochází k přímému střetu nadpřirozena s tvrdou vědou. Můžeme ho také vidět na posunu konceptu mindfulness, který původně pochází z buddhistické praxe, ale dnes je využíván v rámci sekulární psychoterapie.

Existenci New Age na pomezí sekulární vědy a náboženství pak Hanegraaff prezentuje v rámci pojetí New jako formy kulturní kritiky: „Všechno New Age náboženství je charakterizováno kritikou dualistických a redukcionistických tendencí v moderní západní

kultuře, jehož příkladem je (tím, co je emicky bráno jako) dogmatické křesťanství na jedné straně, a racionalistické/vědecké ideologie na druhé.“ New Age je pak chápáno jako třetí možnost, která odmítá dogmata jak křesťanství, tak vědecko-racionalistické ideologie (Hanegraaff 1996:517). Tento rámeček se dá, ač s určitou mírou spekulace, uplatnit na získaná data, jelikož informátoři všichni pocházejí z českého prostředí ovlivněného staletými křesťanskou kulturní hegemonií, což může formovat jejich emickou představu organizovaného náboženství proti kterému se v rozhovorech vymezují. Odpor k dogmatismu vědy je pak implikován samotnou podobou jejich systémů víry, kde jsou přisuzovány vyšší síly fenoménům vědou odmítaných z důvodu jejich vnímání jako pseudovědeckých.

K otázce, zda se New Age dá považovat za náboženství, se vyjadřuje A. Podolecka, která odmítá nazvání New Age fenoménů „náboženstvím“ v pravém slova smyslu, neboť celému „hnutí“ chybí božstvo, centrální idea, symbol, svátek, svatá kniha a vůdce. Konkrétní určení nadpřirozené síly nebo třeba zdroje života není možné dosáhnout, protože každý vyznavač New Age jeví rozumí těmto konceptům vlastním způsobem (Podolecka 2017: 168).

6. Závěr

V závěru se na základě v textu uvedených teoretických a analytických východisek konfrontovaných s výsledky kvantitativního a kvalitativního výzkumu pokusím stručně formulovat odpovědi na výzkumné otázky, což mi umožní shrnout mnou zkoumané téma.

6.1. Je New Age sekulární fenomén?

New Age se bezpochyby dá nazvat sekulárním fenoménem, jeho kořeny leží v procesu sekularizace, tak jak ho popsali dříve zmínění autoři, ovšem v jeho vnitřních i vnějších projevech prvky (či rezidua) náboženství a posvátna neabsentují. Sekularita neimplikuje eliminaci víry, ale její transformaci, institucionalizované náboženské systémy ustupují individualizovaným, subjektivním a eklektickým formám spirituality, které nejsou vázány na tradiční rámce, ale zároveň zůstávají výrazem potřeby vyššího smyslu.

6.2. Je v relaci k náboženství spíše substitučního nebo komplementárního charakteru, kombinací?

Ze získaných dat bych argumentoval, že New Age má k náboženství substituční i komplementární charakter, náboženství není zavrženo jako celek, ale je reinterpretováno, rozvolněno a podřízeno subjektivním preferencím. Mezi informátory vidíme odpor k organizovanému náboženství, zatímco čerpají z různých filozofických a náboženských tradic (např. taoismus, buddhismus). Substituční charakter New Age je patrný tam, kde víra plní funkce klasicky spojené s náboženstvím, dává smysl životu, poskytuje oporu v těžkých chvílích, ale chybí zde vazba na autoritu, dogmata a jiné prvky tvořící sociální kohezivitu typickou pro náboženství.

6.3. Lze o osobách hlásících se k New Age hovořit jako o věřících?

Přestože se značná část informátorů neidentifikuje jako „věřící“, jejich světonázory a praktiky svědčí o existenci víry ve smyslu přesvědčení o existenci skrytého řádu, neviditelných sil, univerzální energie či duchovních entit. Tato víra je však spíše implicitní a zakotvena v individuální zkušenosti než v přijatých doktrínách. Věřící zde není někdo, kdo přijímá pravdu zvenčí, ale ten, kdo hledá vlastní pravdu skrze vnitřní rezonanci a prožitek, jak to výstižně popisuje Charles Taylor svým konceptem expresivního individualismu.

Víra v rámci New Age spirituality je tedy post-institucionální, subjektivní a často fenomenologická, věřit znamená zakusit, intuitivně cítit, rezonovat. Tímto způsobem se prolínají prvky náboženství, vědy, psychologie i populární kultury. Respondenti sice často odmítají klasické náboženské pojmy, ale zároveň aktivně věří v účinky tarotových výkladů, energie krystalů, astrologie, nebo v transformační sílu psychedelické zkušenosti. V tomto smyslu lze s autory jako jsou Stark & Finke, Hammond či Eliade souhlasit, že touha po posvátném zůstává konstantní, jen se mění její výrazové prostředky a kulturní formy.

6.4. V jaké vzájemné relaci jsou v rámci jejich osobního náhledu a prožitku víra a fenomény spjaté s New Age?

Zkušenosti respondentů ukazují, že víra není abstraktním přesvědčením, ale zkušenostním rámcem, který se realizuje skrze konkrétní praktiky, meditaci, práci s tělem, výklad karet, užití psychedelik nebo dechová cvičení. Tyto praktiky nejsou samoúčelné, ale jsou prostředkem k nahlédnutí skrytých dimenzí reality, k rozvoji sebe sama a k dosažení harmonie.

Prosazuje typ spirituality označený Heelasem jako „subjective-life spirituality“, víra vychází ze subjektivní zkušenosti a klade důraz na autenticitu a seberozvoj. Spiritualita se tak stává součástí životního stylu a nástrojem k dosažení pomoci s úskalími života, nikoli příslušností k danému systému. V tomto smyslu je víra a praxe New Age vzájemně podmíněná víra legitimizuje praxi a praxe posiluje víru.

6.5. Jaká je škála zdrojů, ze kterých se lidé s novodobou spiritualitou setkávají? Jakého charakteru jsou tyto zdroje?

Respondenti nejčastěji čerpali inspiraci z digitálních médií (TikTok, Instagram, YouTube), podcastů, knih a kurzů. Významné jsou také přímé zkušenosti, např. účast na festivalech, psychedelických rituálech, skupinových terapiích či osobních krizích. Tyto zdroje jsou nelineární, fragmentární a často komerčně zprostředkované, patří sem spirituální kouči, influenceři, digitální šamani, e-shopy s krystaly či aplikace na meditaci. Zde se ukazuje důležitý aspekt spirituálního trhu, tak jak ho chápou Stark a Finke, kde jednotlivci fungují jako spotřebitelé duchovna, kteří si z nabídky vybírají prvky odpovídající jejich aktuálním potřebám.

Charakter těchto zdrojů odpovídá logice postmoderní spirituality, jsou dostupné, adaptabilní, vizuální a snadno sdílené. Spiritualita se tak šíří skrze kulturu, která podporuje rychlou orientaci, afektivní pouto a osobní transformaci. Významným nástrojem zde zůstává

jazyk vědy a terapie – i zcela ezoterické koncepty jsou často legitimizovány odbornou terminologií (např. „vibrace krystalů jako energetický rezonanční systém“).

Výše uvedené vypovídá o tom, že dynamika vnímání spirituality je v zásadě nekonečná, jelikož „tradiční“ témata související s duchovnem, posvátnem atd. jsou vždy větší či menší měrou ovlivňovány dobovým technologickým poznáním a možnostmi spolu s vědeckým poznáním, nepochybně implikujícím komunikaci a její možnosti, a tudíž i individuálně vnímaný či kolektivně sdílený náhled na spiritualitu v jejím nejrozmáhlejším slova smyslu.

Použitá literatura

Bibliografie

- Bruce, S. 2002. *God is Dead. Secularization in the West*. Oxford: Basil Blackwell.
- Creswell, J.W. 2009. *Research Design*. Londýn: Sage Publications.
- Durkheim, E., J. W. Swain 1961. *The Elementary Forms of Religious Life*. New York: Collier.
- Eliade, M. 1994. *Posvátné a profánní*. Praha: Křesťanská akademie.
- Hammond, P. 1985. *The Sacred In A Secular Age*. Berkeley: UC Press.
- Hanegraaff, W. J. 1996. *New Age Religion and Western Culture: Esotericism in the Mirror of Secular Thought*. Leiden: Brill.
- Heelas, P., L. Woodhead 2005. *The Spiritual Revolution: Why Religion is Giving Way to Spirituality*. Malden: Blackwell Publishing.
- Knoblauch, H. 2008. Spirituality and Popular Religion in Europe, *Social Compass* 2: 140-153.
- Lužný, D. 1997. *Nová náboženská hnutí*. Brno: Masarykova univerzita.
- McGurk, S. 2022. Making dreams come true: inside the new age world of manifesting, *The Guardian*. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2022/mar/20/making-dreams-come-true-inside-the-new-age-world-of-manifesting> [15.6. 2025].
- McMahan, D.L. 2008. *The Making of Buddhist Modernism*. New York: Oxford University Press.
- Melton, J.G., J. Clark, A. A. Kelly 1991. *New Age Almanac*. Detroit: Visible Ink Press.
- Nakonečný, M. 2017. Nadpřirozeno, *Sociologická encyklopedie*. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Nadpřirozeno> [15. 6. 2025].
- Novotná, H., O. Špaček, M. Šťovíčková Jantulová (eds.) 2019. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: Univerzita Karlova.
- Partridge, C. 2006. *Encyklopedie nových náboženství: nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spiritualita*. Praha: Euromedia Group – Knižní klub
- Podolecka, A. 2017. New Age: religion, a religion or secular religion?, *Rocznik Orientalistyczny* 1: 160-170. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/351658717_AGNIESZKA_PODOLECKA_New_Age_religion_a_religion_or_secular_religion. [15. 6. 2025].
- Scott, R.D. 1978. *Transcendental Misconceptions*. San Diego: Beta Books.

- Smart, N. 1981. *Beyond Ideology*. San Francisco: Harper & Row.
- Stark, R. R. Finke 2000. *Acts of Faith: Explaining the Human Side of Religion*. Berkeley a Los Angeles: University of California Press.
- Sutcliffe, S. 2003. *Children of the New Age*. Londýn: Routledge.
- Taylor, C. 2009. *A Secular Age*. Cambridge: Harvard University Press.
- Vaughan, F. 1991. Spiritual issues in psychotherapy, *Journal of Transpersonal Psychology* 2: 105-19.
- Walsh, R. S. L. Shapiro 2006. The meeting of meditative disciplines and Western psychology: A mutually enriching dialogue, *American Psychologist* 3. Dostupné z: <https://escholarship.org/uc/item/7885t0n6> [15. 6. 2025].
- Zinnbauer, B. J. 1997. Religion and Spirituality: Unfuzzifying the Fuzzy, *Journal for the Scientific Study of Religion* 4: 549–564.

Ostatní zdroje

- Cleary, T. J. Žlábková 2008. *Tajemství zlatého květu*. Praha: Pragma.
- Hall, J. 2009. *The Crystal Bible*. Londýn: Octopus Publishing Group.
- Peirce, P. 2017. *Frekvence: Moc osobních vibrací*. Praha: Omega.

Internetové zdroje

- Robin Veselý – Tělo & Duše Podcast. <https://www.youtube.com/@robinvesely> [15.6. 2025]
- Tripaři Na Stopu. <https://www.youtube.com/@TripariNaStopu> [15.6. 2025]

Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník.....	41
--------------------------	----

Přílohy

Příloha 1: Dotazník

Otázky obecné (podtržené možnosti vedou na otázku upřesňující)

- Věříte horoskopům a na vliv znamení zvěrokruhu na osobnost jedince?
  - věřím na obojí
  - věřím na horoskopy
  - věřím na vliv znamení
  - nevěřím
- Věříte v léčebnou sílu krystalů?
  - velmi silně věřím
  - spíše věřím
  - spíše nevěřím
  - vůbec nevěřím
- Věříte v manifestaci? (přesvědčení, že naše myšlenky ovlivňují svět kolem nás a mohou přitahovat konkrétní výsledky, pokud se na ně dostatečně zaměříme)
  - velmi silně věřím
  - spíše věřím
  - spíše nevěřím
  - vůbec nevěřím
- Praktikujete meditaci či mindfulness?
  - praktikuji meditaci
  - praktikuji mindfulness
  - praktikuji obojí
  - ne
- Kde se nejčastěji setkáváte s jevy jako jsou astrologie, léčebné krystaly, manifestace, mindfulness, meditace....? (Zaškrtněte všechny, které se vás týkají)
  - Sociální sítě (např. Instagram, TikTok, YouTube)
  - Přátelé nebo rodina
  - Knihy nebo časopisy
  - Média (rádio, televize)
  - Kurzy nebo workshopy
  - Online fóra nebo komunity
  - Neseťkávám se s nimi
- Který z těchto pojmů vás nejvíce vystihuje?
  - věřící

- ateista
- spirituální
- ani jedno
- jiné (napište)

Otázky upřesňující

- Jaké přínosy vám dává astrologie? *(Zaškrtněte všechny, které se vás týkají)*
  - *Poskytuje rady při rozhodování (např. výběr vhodného času pro důležitá rozhodnutí).*
  - *Uspodňuje pochopení a zlepšení mezilidských vztahů.*
  - *Pomáhá mi lépe porozumět sobě a svým vlastnostem.*
  - *Přináší mi pocit propojení se světem a jeho cykly (např. pohyby planet, lunární fáze).*
  - *Slouží jako forma zábavy nebo konverzace (např. horoskopy, astrologické memy).*
  - *Jiná...*
- Jaké přínosy podle vás přináší víra v léčebnou sílu krystalů? *(Zaškrtněte všechny, které se vás týkají)*
  - *Pocit duchovní ochrany před negativními vlivy.*
  - *Pomáhá mi snížit stres a cítit se klidnější.*
  - *Přispívá k mému fyzickému zdraví (např. lepší spánek, více energie).*
  - *Poskytuje psychologickou podporu v těžkých obdobích.*
  - *Pomáhá mi navázat hlubší spojení s přírodou nebo Zemí.*
  - *Harmonizace čakr a energetických polí.*
  - *Jiná...*
- Jaké přínosy podle vás přináší víra manifestaci? *((přesvědčení, že naše myšlenky ovlivňují svět kolem nás a mohou přitahovat konkrétní výsledky, pokud se na ně dostatečně zaměříme)*
  - *Pocit duchovní ochrany před negativními vlivy.*
  - *Pomáhá mi snížit stres a cítit se klidnější.*
  - *Přispívá k mému fyzickému zdraví (např. lepší spánek, více energie).*
  - *Poskytuje psychologickou podporu v těžkých obdobích.*
  - *Pomáhá mi navázat hlubší spojení s přírodou nebo Zemí.*
  - *Harmonizace čakr a energetických polí.*
  - *Jiná...*
- Jaké přínosy podle vás přináší víra v manifestaci? *(Zaškrtněte všechny, které se vás týkají)*
  - *Motivuje mě k dosažení cílů a zlepšení života.*
  - *Poskytuje mi strukturu a jasnost při plánování a zaměřování energie.*
  - *Podporuje můj duchovní růst prostřednictvím vědomé práce s myšlenkami a emocemi.*
  - *Umožňuje mi věřit, že jsem součástí něčeho většího.*
  - *Přispívá k pocitu kontroly a záměru v mém životě.*

- *Jiná...*
- Z jakých důvodů meditujete? (*Zaškrtněte všechny, které se vás týkají*)
  - *Sebepoznání a duchovní růst*
  - *Redukce stresu a úzkosti*
  - *Zlepšení soustředění a mentální výkonnosti*
  - *Zlepšení fyzického zdraví (např. snížení krevního tlaku, lepší spánek)*
  - *Napojení na energii nebo vyšší síly*
  - *Jsem zvědavý/á na její účinky a experimentuji.*
- Ke kterému náboženství přiléháte?
  - *Křesťanství*
  - *Islám*
  - *Judaismus*
  - *Buddhismus*
  - *Hinduismus*

Otázky doplňující

- Kolik je vám let? (nepovinné)
- Jaké je vaše pohlaví? (nepovinné)
- Kde se nejčastěji setkáváte s jevy jako jsou astrologie, léčebné krystaly, manifestace, mindfulness, meditace? (*Zaškrtněte všechny, které se vás týkají*)
  - *Sociální síť (např. Instagram, TikTok, YouTube)*
  - *Přátelé nebo rodina*
  - *Knihy nebo časopisy*
  - *Média (rádio, televize)*
  - *Kurzy nebo workshopy*
    - *Online fóra nebo komunity*